

MAAGANG PAGPAPLANO

TAGALOG | ENGLISH

Itong Tulong na Pahina (Help Sheet) ay tumatalakay sa mga paraan ng pagpapalano sa hinaharap at pagsasaayos ng mga gawaing pampinansya at pambatas at naglilista ng mga tao at samahang makakatulong.

Magkakaiba ang epekto ng demensia sa tao. Ang isa ay maaaring nawawalan ng kakayahan sa paghawak ng pera o gumawa ng may kakayahang mga desisyon sa negosyo sa panimulang yugto pa lang, samantalang ang iba naman ay maaaring mas matagal-tagal pang manatili ang ganitong mga kasanayan.

Datapwa't, sa malaon at madali, ang kanilang mga kakayahan ay manghina at ang taong may demensia ay hindi na makapagdedesisyon sa sarili tungkol sa kanilang mga bagay na pampinansya at pambatas.

Pagpapalano sa hinaharap

Ang pagpapalano sa hinaharap ay makapagpapagaan sa mga pamilya at tagapag-alaga para pangasiwaan ang mga gawain ng taong may demensia. Maaari din itong mangahulugang ang taong may demensia ay makakasali sa pagpapalano at matiyak na ang kanilang mga naisin ay maisasakatuparan sa paraang gusto nila.

Hangga't maaari, humingi ng payo habang ang taong may demensia ay maaari pang makisali sa pakikipag-usap at may legal na kakayahan para makapirma sa mga anumang dokumento.

Mga bagay tungkol sa pera

Kung ang account sa bangko ay nasa magkasamang mga pangalan, ang ka-partner ng taong may demensia ay maaari pa ring ipagpatuloy ang paggamit nito nang walang pagbabago sa mga pinagkaayusan. Subali't magkakaroon ng mga problema kung ang taong may demensia ay gumamit ng account nang wala sa lugar o ang mga account ay nasa kanilang pangalan lamang. Para maiwasan ang ganitong mga problema, ang taong may demensia ay makapagbibigay ng awtoridad para sa ibang tao na magpalakad ng account, habang may legal na kakayahan. Mahalagang tandaan na ang awtoridad ay walang saysay kung kinumpleto ito nang ang tao ay wala ng legal na kakayahan. Kung sila ay hindi magkasundo sa pagpapanibago ng kaaregluhan, maaaring makatulong kung kukunsultahin ang manedyer ng bangko tungkol sa posibleng solusyon.

Ang kahulugan ng pagpapalano sa hinaharap ay:

- May magkasamang mga lagda sa lahat ng mga account na pampinansya.
- Pag-uusap ng mga bagay na pampinansya sa hinaharap kaharap ang isang tagapayo

- Pagsasa-ayos kung paano at kailan makakagamit sa kanilang mga panalapi ang taong may demensia

Sino ang makakatulong?

- Manedyer ng bangko
- Akreditadong tagapayo sa panalapi
- Abogado
- Alzheimer's Australia

Pangmatagalang Kapangyarihan ng Abogado (Enduring Power of Attorney)

Halos sa lahat ng mga Estado at Teritoryo, ang isang tao ay makakapirma sa isang dokumentong tinatawag na enduring power of attorney kung sila ay may legal na kakayahan noong panahon ng pagpirma. Ang enduring power of attorney ay isang legal na kaayusan na nagbibigay kakayahan sa isang nominadong tao na pangasiwaan ang mga bagay na pampinansya ng isang tao sakaling mawalan ng kakayahan ang tao sa paggawa nito. Maraming tao ang may enduring powers of attorney maging anuman ang mga sakit o diyagnosis nito.

Makakakuha din ng ordinaryo o pangkalahatan, na power of attorney ngunit may bisa lamang ito kung ang tao ay may legal na kakayahan pa. Ang enduring power of attorney ay magpapatuloy kahit namatay na ang taong nagbigay nito maliban lang kung pinawalan ng bisa.

Ang isa sa mga benepisyo ng pagkakaroon ng enduring power of attorney ay hinahayaan ang taong may demensia na piliin ang taong nais niyang kumilos para sa kanila sa mga bagay na pambatas at pampinansya kapag sila ay mawalan na ng kakayahang gawin ang mga ito.

Ang kahulugan ng pagpapalano sa hinaharap ay:

- Tiyakin na ang taong may demensia ay may pagkakataong kunsiderahin ang pagpagawa ng enduring power of attorney sa lalong madaling panahon kung wala pa nito, matapos ang diyagnosis at habang may kakayahan pa sila.
- Tiyakin na ang pamilya at tagapag-alaga ay mayroon ding sarili nilang mga enduring powers of attorney para masiguradong ang kanilang mga bagay-bagay ay maayos na mapangasiwaan kung sakaling nawalan na rin sila ng kakayahan.
- Na may kopya ng enduring power of attorney at alam kung saan ito nakatago.

FIGHTDEMENTIA.ORG.AU NATIONAL DEMENTIA HELPLINE 1800 100 500

Sino ang makakatulong?

- Abogado
- Ang Law Society o Institute, o Legal Aid
- Ang Public Advocate o Public Guardian
- Alzheimer's Australia

Mga huling habilin

Ang huling habilin ay nagbibigay ng mga kautusan kung paano ipamamahagi ang mga ari-arian ng taong yumao.

Ang huling habilin ay legal lamang kung alam ng tao ang mga nasasangkot dito, kaya mahalaga na kung ang tao ay may demensia at nais na gumawa o itama sa panahon ang kanilang huling habilin, gawin nila ito habang sila ay may legal na kakayahan para pumirma.

Ang kahulugan ng pagpapalano sa hinaharap ay:

- Pagkakaroon ng napapanahong huling habilin
- Alam kung sino ang tagapagpatupad at kung saan nakatago ang huling habilin

Sino ang makakatulong?

- Abogado
- Ang Law Society o Institute, o Legal Aid
- Ang Public Advocate o Public Guardian
- Alzheimer's Australia

Mga desisyon tungkol sa pagpapagamot

Kung ang isang taong may demensia ay nawalan ng legal na kakayahang gumawa ng desisyon sa kanilang pagpapagamot, kailangang may isang taong gagawa ng mga desisyon para sa kanila. Sa karamihang Estado at Teritoryo, ang isang pinagkakatiwalaang kamag-anak o kaibigan ay maaaring ihirang na gumawa ng mga desisyong ito. Kung hindi pa ito naisasagawa, ang batas sa bawat Estado at Teritoryo ay nagpapahintulot sa isang natatanging hukuman na maghirang ng tao para gumawa ng mga desisyon para sa kapakanan ng taong may demensia.

Ang dalawang klase ng kasangkapang magagamit para makatulong sa pagpapalano sa mga desisyon tungkol sa pagpapagamot:

- Ang isang enduring power of attorney na sasaklaw sa mga bagay na pangkalusugan. Magpapahintulot ito sa taong may demensia na maghirang ng isang taong kapalit na tagapagdesisyon para sa mga desisyon sa pagpapagamot.
- Isang paunang ipinag-uutos. Ito ay isang nakasulat na dokumentong nagpapahayag sa mga naisin ng taong may demensia tungkol sa pagpapagamot.

Iba't-ibang pangalan ang maaaring gamitin sa ilang mga Estado at Teritoryo, ngunit ang tungkulin ng dokumento ay magkatulad pa rin.

Ang kahulugan ng pagpapalano sa hinaharap ay:

- Tiyakin na ang taong may demensia ay may pagkakataong magpagawa ng enduring power of attorney na sumasakop sa mga bagay na pangkalusugan o isang paunang ipinag-uutos
- Na may kopya ng enduring power of attorney at alam kung saan ito nakatago

Sino ang makakatulong?

- Abogado
- Ang Law Society o Institute, o Legal Aid
- Ang Public Advocate o Public Guardian
- Alzheimer's Australia

Pangangalaga at Pamamahala (Guardianship and Administration)

Sa karamihang mga Estado at Teritoryo, mayroong Guardianship Board o Tribunal na makapaghihirang ng isang tagapangalaga at tagapamahala para sa taong hindi na makagawa ng desisyon sa kanilang sarili. Kung may mga problema sa pakikiharap sa mga gawain ng taong may demensia, o may pagtatalo tungkol sa pinakamabuting interes ng tao, kailangang ikunsidera ang isang aplikasyon sa paghirang ng isang tagapangalaga o tagapamahala.

Ang Alzheimer's Australia ay maaaring tawagan para pag-usapan kung kakailanganin ang alinman sa aplikasyon para maghirang ng isang tagapangalaga o tagapamahala at kung paano ito gagawin.

KARAGDAGANG IMPORMASYON

Ang Alzheimer Australia ay nagbibigay ng tulong, impormasyon, edukasyon at pagpapayo. Tawagan ang National Dementia Helpline sa **1800 100 500**, o bisitahin ang aming website sa **fightdementia.org.au**

Interpreter

Para sa tulong sa wika, tawagan ang Serbisyo sa Pagsasalinhika at Pag-iinterpretar (Translating and Interpreting Service) sa **131 450**

EARLY PLANNING

This Help Sheet discusses ways to plan ahead and organise financial and legal affairs and lists people and organisations that can help.

Dementia affects people differently. One person may begin to lose the ability to handle money or make competent business decisions at an early stage, while another person may keep these skills much longer.

However, sooner or later their abilities will decline and the person with dementia will be unable to make their own decisions about their financial and legal matters.

Planning ahead

Planning ahead can make it easier for families and carers to manage the affairs of a person with dementia. It may also mean that the person with dementia can participate in the planning and make sure that their wishes are carried out in the way that they would like.

Wherever possible, get advice while the person with dementia can still participate in the discussion and is legally competent to sign any documents.

Money matters

If a bank account is in joint names, the partner of the person with dementia can continue to operate it without any change in arrangements. However problems can occur if the person with dementia uses the account inappropriately or has accounts in their name only. To avoid these difficulties the person with dementia can give authority, while legally competent, for another person to operate the account. It is important to remember that this authority will be invalid if completed when the person is no longer legally competent. If they are unwilling to agree to a change of arrangement it may be helpful to consult the bank manager about a possible solution.

Planning ahead means:

- Having joint signatures on all financial accounts
- Discussing future financial affairs with a financial adviser
- Arranging how and when the person with dementia will access their finances

Who can help?

- Bank manager
- Accredited financial adviser
- Solicitor
- Alzheimer's Australia

Enduring Power of Attorney

In most States and Territories a person can sign a document called an enduring power of attorney if they are legally competent at the time of signing. An enduring power of attorney is a legal arrangement that enables a nominated person to look after the financial affairs of another person should they become unable to do so. Many people have enduring powers of attorney regardless of any illness or diagnosis.

An ordinary, or general, power of attorney is also available but is only valid while a person is legally competent. An enduring power of attorney continues until the person's death, unless revoked.

One of the benefits of having an enduring power of attorney is that it allows the person with dementia to choose someone to act on their behalf in legal and financial matters when they are no longer able to do so themselves.

Planning ahead means:

- Ensuring that the person with dementia has the opportunity to consider making an enduring power of attorney if they don't already have one, as soon as possible after diagnosis and whilst they have the capacity to do so
- Ensuring that family and carers also have their own enduring powers of attorney to ensure that their affairs are well managed in case they also become incapable
- Having a copy of the enduring power of attorney, and knowing where it is kept

FIGHTDEMENTIA.ORG.AU NATIONAL DEMENTIA HELPLINE 1800 100 500

Who can help?

- Solicitor
- The Law Society or Institute, or Legal Aid
- The Public Advocate or Public Guardian
- Alzheimer's Australia

Wills

A will gives instructions as to how the estate of a deceased person should be distributed.

A will is only legal if the person understands its implications, so it is essential that if the person with dementia wishes to make, or update their will, they do so while they are still competent to sign.

Planning ahead means:

- Having an up-to-date will
- Knowing who the executor is, and where the will is kept

Who can help?

- Solicitor
- The Law Society or Institute, or Legal Aid
- Alzheimer's Australia

Decisions about medical treatment

If a person with dementia loses the legal capacity to make decisions about their medical treatment, someone else needs to make those decisions for them. In most States and Territories a trusted relative or friend can be appointed to make these decisions. If this has not been put in place, the law in every State and Territory allows a particular court to appoint someone to make decisions on behalf of the person with dementia.

Two types of tools are available to help plan ahead for decisions about medical treatment:

- An enduring power of attorney covering health matters. This allows the person with dementia to appoint a person to be a substitute decision-maker for medical decisions
- An advance directive. This is a written document expressing the wishes of the person with dementia about medical treatment

Different names may be used in some States and Territories, but the function of the document is much the same.

Planning ahead means:

- Ensuring the person with dementia has the opportunity to make an enduring power of attorney covering health matters or an advance directive
- Having a copy of the document, and knowing where it is kept

Who can help?

- Solicitor
- The Law Society or Institute, or Legal Aid
- The Public Advocate or Public Guardian
- Alzheimer's Australia

Guardianship and Administration

In most States and Territories there is a Guardianship Board or Tribunal that can appoint a guardian or administrator for a person who is no longer able to make decisions for themselves. If there are problems dealing with the affairs of the person with dementia, or there is conflict about the person's best interests, an application for the appointment of a guardian or administrator may need to be considered.

Alzheimer's Australia can be contacted to discuss whether an application to appoint a guardian or administrator may be needed, and how to go about it.

FURTHER INFORMATION

Alzheimer's Australia offers support, information, education and counselling. Contact the National Dementia Helpline on **1800 100 500**, or visit our website at fightdementia.org.au

For language assistance phone the Translating and Interpreting Service on **131 450**